

Müzik Eğitimi Bölümlerinde Ses Eğitimi (Şan) Dersine Ayrılan Sürenin Yeterli Olup Olmadığı Üzerine Bir Araştırma

A Research on the Sufficiency of Time Allocated to Sound Education at Music Teaching Departments

Sema SEVİNÇ

Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Konya-TÜRKİYE

Gülşen ŞİMŞEK

G.Ü, Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Ankara-TÜRKİYE

ÖZET

Bu araştırmada müzik eğitimi ana bilim dallarında ses eğitimi dersinin süre olarak yeterli olup olmadığının araştırılması amaçlanmıştır. İnsan anatomisinden yola çıkarak sesin oluşumunda görev alan organların anatomik yapısı ve fonksiyonları, ses eğitimi ve dersin süresi üzerinde durulmuştur. Sesin oluşumunda görev alan organların anatomik yapısı incelenirken K.B.B.uzmanları ve ses eğitimcilerinden teknik bilgiler alınmıştır. Ses eğitimi dersine ayrılan sürenin yeterli olup olmadığı ise örneklem olarak seçilen müzik eğitimi ana bilim dallarında görev yapan ses eğitimi öğretim elemanlarına anket uygulanarak belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Ses eğitimi, solunum, larenks, fonasyon, artikülasyon , ses rejistiri

ABSTRACT

This article aims to investigate whether time allocated to sound education course at music education departments is enough. Anatomy of organs of sound production and their functions; sound education, and time allocated to the course are dealt with. Technical information for the anatomic structure for sound production organs has been obtained from specialists of ear, nose, and throat. expert and from sound educators while researching anatomy of organs. A questionnaire was given to the instructors of sound education at sample music education departments in order to find whether time allocated to sound education course at music education departments is enough.

Key words: Sound education, breathing, larynx, phonation, articulation, voice register

1- Giriş

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda okutulan en önemli derslerden biriside kuşkusuz ses eğitimi dersidir. çünkü bir müzik eğitimcisi çalgıların en iyisi, en mükemmeli kabul edilen sesini müzik öğretmenliği süresince kullanacaktır.

Pozitif bir enstrüman olan ses organı, doğal olarak en iyi biçimdedir. Bu nedenle doğanın değiştirilmeyecek kanunlarına tabidir. Ne yaşayanda ne de mekanik bir alette bu gücün dışında bir noktaya çıkamaz. Çünkü o mekanik bir enstrüman değildir. Bir adalenin oynadığı küçük rol fizik ve fizyolojik kanunlara bağlı olarak bir kelimeye hayat veriyor. “Ses öten bir soluk değildir, ama hayatın değişen çalgılarını ve kişilerin karakterini aktaran kısaca beşeri bir kişiliktir. İnsan sesi ruhunun emosyonlarını haykıran bir canlı soluktur” (Attansi Kiecener) (Şenocak, 1990)

Sesini kullana insanların özellikle müzik öğretmenlerinin, sanatçıların larenksi, cerrahın parmakları balerinin ayak uçları, avcının gözleri değerindedir. (Yiğit, 1993) Eğer lisans öğrenimleri süresince öğrenciler ses eğitimi dersini yeterli düzeyde alırlarsa tanrı'nın insana bahsettiği en mükemmel çalgı olan sesini doğru olarak kullanmasını ve korumasını bileceklerdir. Fakat ne yazık ki gözlemlerimiz bize müzik öğretmenlerinin daha mesleklerinin ilk yıllarında ses sorunları ile karşılaştıklarını göstermiştir.

Bir müzik eğitimcisinin, sesini yirmi-yirmi beş yıl kullanacağı asla unutulmamalıdır. Bu nedenle müzik eğitimcilerinin tam ve sağlıklı bir ses eğitiminden geçmeleri gerekmektedir. Yeterli alınamayan ses eğitimi dersi ileriki yıllarda müzik eğitimcisinin ses ve solunum rahatsızlıklarıyla karşılaşmasına neden olabilir.

Bütün bunlar şöyle bir gerçeği ortaya koymaktadır;Ses eğitimi dersini lisans eğitimi süresince daha fazla yani dört yıl boyunca haftada bir saat zaman ayrılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu sayede müzik eğitimi bölümlerinden mezun olan müzik eğitimcileri seslerini mesleki yaşamları boyunca daha doğru bilinçli ve ekonomik olarak kullanacaklar, koruyacaklardır.

2- Ses Eğitimi Dersi ve Uygulamaları

Ses eğitimi dersinde verilmesi gereken konuları sıralayacak olursak;

- Larenks ve bu organın anatomik yapısı
- Ses ve solunum organları
- Toraks
- Diyafram, diyafram nefesinin önemi.
- Nefes çeşitleri
- Nefes, nefes basıncını artırıcı çalışmalar. Daha geniş, derin alınan ve daha uzun sürede boşaltılan nefes çalışmaları
- Şarkı sesinin oluşturulmasında kullanılacak en yararlı nefes şekli
- Nefes-ses, nefes-söz bağlantısı
- Ses yolu ve maske
- Rezonans çalışmaları
- Diksiyon çalışmaları
- Sese nitelik ve alan kazandıran seviyeye uygun temel teknik vokal çalışmalar
- Teknik çalışmalara uygun eğitsel küçük ölçekli yapıtlar ve seviyeye uygun eserler üzerinde çalışmalar
- Sesin bakımı ve korunması

Selçuk üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalında ses eğitimi derslerinde yukarıda belirtmiş olduğumuz bu konuların hiç birisini tam anlamıyla aktaramıyoruz. Ses eğitimi dersinin iki yıl ile sınırlanması ve bir ders saati içerisinde iki veya üç öğrenci ile ders yapılması zorunluluğu bu sorunun nedenini açıklamaktadır. Öğrencilere haftada ayrılan yirmi beş dakika içerisinde ne verilebilir, ne derece faydalı olunur tartışma konusudur. Ses eğitimi dersi sadece nefes çalışması, vokal alıştırımlar ve birkaç eserden ibaret değildir. Ancak süre yetersizliği nedeniyle ders ancak bu konularla sınırlı kalmaktadır. Yukarıda yer vermiş olduğumuz tüm bu konuların nitelikli ve sağlıklı verilebilmesi yeterli öğretim elemanı sayısına ve dört yıl boyunca müfredata konulan haftada en az bir ders saati ile gerçekleşebilir. İşte o zaman ders gerçek amacına ulaşmış olacaktır

3-Materyal ve Metot

Sesin oluşumunda görev alan organların anatomik yapısı ve fonksiyonlarını anlatan yayınlar, uzman kişilerin, ses eğitimi öğretim elemanlarının kişisel görüşleri, KBB uzmanlarının bildirimleri, konu ile ilgili görüş ve açıklamaları, yüksek lisans ve doktora tezleri materyali oluşturmaktadır.

Araştırma konusunun kuramsal ve uygulamalı olması bakımından yazılı kaynaklara başvurulmuştur. Sesin fizyolojik ve anatomik yapısını içeren kaynaklar için KBB uzmanlarının tavsiyeleri ile tıp literatürü taranmıştır.

Ses eğitimi dersinin amaca uygun olarak yapılmasının saptanması bakımından yirmi bir soruluk anket düzenlenmiş, İstanbul, Ankara, Trabzon, Erzurum, ve Konya müzik eğitimi bölümlerindeki öğretim elemanlarına uygulanmıştır.

4-Bulgular

Çizelge-1. a

Ses Eğitim Veren Öğretim Elemanlarının Mezun Oldukları Öğretim Kurumu	Öğretim Elemanı Sayısı	%
Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü	8	% 100
Toplam	8	% 100

Çizelge-I. b

Mezuniyet Yılı	Öğretim Elemanı Sayısı	%
1962	1	% 12. 5'
1967	1	% 12. 5
1972	1	% 12. 5
1983	2	% 25. 0
1991	1	% 12. 5
1992	2	%25. 0
Toplam	8	% 100. 0

Çizelge 2

Ses Eğitimi Öğretim Elemanlarının Aldıkları Ses Eğ. Süresi	Öğretim Elemanı Sayısı	%
6 Yıl	1	% 12. 5
7 Yıl	3	% 37. 5
8 Yıl	2	% 25. 0
Yalnız koro derslerindeki Eğitim	2	%25. 0
Toplam	8	% 100. 0

Çizelge-3

Ses Eğitimi Öğretim Elemanlarının Görev Süreleri	Öğretim Elemanı Sayısı	%
3 Yıl	1	% 12.5
5 Yıl	1	% 12.5
6 Yıl	1	% 12.5
8 Yıl	1	% 12.5
12 Yıl	1	% 12.5
15 Yıl	1	% 12.5
27 Yıl	1	% 12.5
32 Yıl	1	% 12.5
Toplam	8	% 100.0

Çizelge-4

Müzik Eğitimi Böl. Ses Eğ. Dersi Yapılıyor mu?	Öğretim Elemanı Sayısı	%
Evet	8	% 100
Hayır	-	
Toplam	8	%100

Çizelge-5

Ortam Ders Yapmaya Uygun mu	Öğretim Elemanı Sayısı	%
Evet	4	%50.0
Hayır	4	%50.0
Toplam	8	%100

Çizelge-6

Müzik Eğitimi Bölümünde Görevli Öğretim Elemanı Sayısı	Öğretim Elemanı Sayısı	%
2 Tane	5	%62.5
3 Tane	1	% 12.5
4 Tane	2	%25.0
Toplam	8	% 100

Çizelge-6. b

Görevli öğretim elemanı sayısı yeterli mi?	Ses. Öğr. Elm. Sayısı	%
Evet	-	-
-	-	
Hayır	8	%100
Toplam	8	% 100.0

Çizelge-7

Programda Gösterilen Ders Saati	Ses. Öğr. Elm. Sayısı	%
2 Saat	8	% 100.0
Toplam	8	% 100.0

Çizelge-8

I. Ders içinde ders yapılan ögr. sayısı	Ses. ögr. Elm. Sayısı	%
2	6	% 75. 0
2-3	1	% 12. 5
3-6	1	% 12. 5
Toplam	8	% 100. 0

Çizelge-9

Okutulan Ders Süresi	Ses. ögr. Elm. Sayısı	%
2 Yıl	8	% 100. 0
Toplam	8	% 100. 0

Çizelge-10

Okutulması Gereken Ders Süresi	Ses ögr. Elm. Sayısı	%
4 Yıl	8	% 100. 0
Toplam	8	% 100. 0

Çizelge-11

Diğer Derslerin Ses Eğ. Dersine Etkisi	Ses. ögr. Elm. Sayısı	%
Olumsuz	4	%50. 0
Eğitim yeterli ise etkilenebilir	4	%50. 0
Toplam	8	% 100. 0

Çizelge-12

Ses Eğitimi Dersinde Konuşma Eğitimi Ne kadar yer verilebiliyor?	Ses. ögr. Elm. Sayısı	%
Gerektiği şekilde veriliyor?	1	% 12. 1)
Önemle veriliyor?	1	% 12. 5
Evet veriliyor?	1	% 12. 5
Çok az veriliyor?	5	%62. 5
Toplam	8	% 100. 0

Çizelge-13

Farklı Yörelere Gelen Öğr. Konuşma Eğitimi istenilen düzeyde gelişiyor mu?	Ses. Öğr. Elm. Sayısı	%
Öğr. gayreti ile gelişme gözleniyor	6	%75. 0
Hayır	2	%25. 0
Toplam	8	% 100. 0

Çizelge-14

Öğr. psikolojisi ve ses eğitimi arasındaki bağ	Ses. Öğr. Elm. Sayısı	%
Oldukça önemli	8	%100. 0
Toplam	8	% 100. 0

Çizelge-15

Bölümler arası görüş alış verişinin gerekli olduğuna inanıyor musunuz	Ses. Öğr. Elm. Sayısı	%
Evet	8	% 100
Toplam	8	% 100

Çizelge-16

Böl. arası görüş alış verişini gerçekleştirebiliyor musunuz	Ses. Öğr. Elm. Sayısı	%
Şahsî olarak	3	% 37. 5
Kısıtlı ölçüde	1	%12. 5
Gerçekleştiremiyoruz	2	% 25. 0
Yalnız Ankara ile	1	% 12. 5
Hepsi ile değil	1	% 12. 5
Toplam	8	% 100. 0

Çizelge-17

Ses eğitimi konusunda yapılan çalışmalarınız yeterli mi?	Ses. Öğr. Elm. Sayısı	%
Ders almaya devam ediyorum	6	% 75. 0
Deneyimliyim ama çalışmaya devam ediyorum	2	%25. 0
Toplam	8	% 100. 0

Çizelge-18

Ses eğitimine iklim koşullarının etkisi	Ses. Öğr. Elm. Sayısı	%
Olumsuz	8	% 100. 0
Toplam	8	% 100. 0

Çizelge-19

Ses organları ve ses hastalıkları hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz	Ses. Öğr. Elm. Sayısı	%
Evet	7	%87. 5
Kısmen	1	%, 12. 5
Toplam	8	% 100. 0

Çizelge-20

Ses eğ. ve diğer müzik türleri icrasındaki etkileşim sizce nasıldır?	Ses. Öğr. Elm. Sayısı	%
Ses eğ. tektir ve ses eğitimi alan kişiler tüm müzik türlerini oldukça güzel İcra edebilirler.	7	%87. 5
Olumsuz etkileri var karmaşa yaşıyor	1	% 12. 5
Toplam	8	% 100. 0

5-Tartışma

Yapılan anket sonucunda örneklem olarak seçilen müzik eğitimi ana bilim dallarında görev yapan ses eğitimi öğretim elemanlarının hepsinin GÜGEF Güzel sanatlar eğitimi bölümü Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalından mezun oldukları ve dört ila sekiz yıl arasında ses eğitimi dersi aldıkları saptanmıştır.

Ankete göre bu müzik eğitimi bölümlerinde çalışma koşullarının elverişsiz olduğu ve ses eğitimi öğretim elemanlarının sayıca yetersiz olduğu bunun sonucunda da bir ders saati içerisinde birden fazla öğrenci ile çalışıldığı saptanmıştır.

Pilot olarak seçilen bu bölümlerde ses eğitimi dersinin iki yıl süre ile okutulduğu gözlenmiştir. Öğretim elemanlarının ortak görüşü ses eğitimi dersinin lisans eğitimi süresince haftada bir saat okutulmasının zorunlu olduğu yapılan anket sonucunda belirlenmiştir.

Yapılan ankette insan psikolojisini kavramanın dersi olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. İnsan psikolojisi sadece sanat alanında değil tüm alanlarda da önemsenmesi gereken bir konudur. Ses eğitimi derslerinde, öğretmenin öğrencisine olan olumlu psikolojik yaklaşımları dersin üst seviyede gelişmesine yardımcı olacaktır. Huzursuz, sert bir ortamda öğrenciden teknik ses, hatta ses çıkarmasını beklemek büyük bir yanılgıdır.

Ses eğitimi öğretim elemanlarının senede en az bir defa bölümler arası fikir alışverişinde bulunulması gereğine dikkat çekmişlerdir. Ne var ki bu arzu etmekten ileri gitmediği, görüş alışverişinin şahsî platform sınırını aşmadığı anket sonuçları arasında yer almıştır.

6-Sonuç ve Öneriler

-Ses eğitimi dersi lisans eğitimi süresince(dört yıl)haftada bir saat olmak üzere programda gösterilmelidir.

-Müzik eğitimi kurumlarında sayıca yetersiz olan ses eğitimi öğretim elemanlarının sayısı artırılmalıdır

-Ses eğitimi dersinin süre olarak yetersiz alınması koro-repertuar derslerinin kalitesini direkt olarak etkilemektedir. İki yıl süre ile sınırlı kalan ses eğitimi dersi teknik olarak amacına ulaşmaya başladığı anda bitmekte, başka bir ifade ile olgunlaşmadan son bulmaktadır. Koro-repertuar derslerinin kalitesinin artması adına ses eğitimi derslerinin süresinin dört yıla çıkartılması gerekmektedir.

-Ses eğitimcisinin kendine göre seçmiş olduğu bir takım vokal alıştırmalar vardır. Seçilen bu alıştırmaların amacı sesi kullanma ustalığı kazandırmak ve korunmasını öğretmek olduğu hiçbir zaman unutulmamalıdır. Bir alıştırma ne kadar gösterişli ve karmaşık olursa olsun amaca uygun değilse hiçbir anlamı yoktur. Eğitimci yayınlanmış alıştırmaları kullanmakla birlikte öğrencilerinin ses karakterlerine ve kapasitelerine göre bu alıştırmaları değiştirip uygun hâle getirmelidir.

Sonuç olarak seslerini daha doğru bilinçli sağlıklı kullanabilen müzik eğitimcileri yetiştirmek için ses eğitimi derslerini müfredatta dört yıl haftada bir saat okutulması zorunluluğunu ortaya koymuştur.

Kaynaklar

- Cenavşir, B. ve Güzin, G. (1982). *Foniatrı*. Sanal Matbaacılık, İstanbul
- Çevik S. (1988). “*Müzikte ses Öğesinin önemi, Müziğin Dile, Dilin Müziğe Etkileri*” Birinci Müzik Kongresi, 14-18 Haziran, Ankara
- Dere, F., (1990). *Anatomi*, Okullar Pazarı Kitapevi, Adana
- Egüz, S. (1991). *Toplu ses Eğitimi I*. Ayyıldız Matbaası, Ankara
- Evliyaoğlu, G. (1973). *Konuşma sanatı*, Ankara Gazeteciler Cemiyeti yayını, Ankara
- Gazimihal, M. R. (1961). *Musiki sözlüğü*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- Guyton M. D.A., (1978). *Fizyoloji Cilt:2*(çev. Edip A. ve ark.) Güven Kitapevi Yayınları, Ankara
- İkesus, S. (1965). *Ses Eğitimi ve Korunması*, Devlet Konservatuarı yayınları Milli Eğitim Basımevi, İstanbul

- Karcı B. ve ark. (1990). “Şan’da Fonasyon ve Solunum İncelenmesi”, Otolalorenolojide ve Sanat Dallarında Disfoniller internasyonal sempozyumu 8-11 Ekim, İstanbul
- Odar, İ.V. (1984). *Anatomi Ders Kitabı 2. Cilt*, Salmanlar ofset, İstanbul
- Okutan Ş. İ. (1990). *Bireysel ve Toplu Ses Çalışmalarında Anatomik ve teknik problemlerin Çözümü*. Yayınlanmamış doktora tezi, M.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Özçimen A. (1990). *Söz ögesinin Müzik Eğitimi Açısından önemi*. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Say A. (1985). *Müzik Ansiklopedisi, 4. Cilt*, Sanem Matbaası, Ankara
- Şenbay N. (1989). *Alıştırma Diksiyon Sanatı*, M. E. Basımevi Öğretmen kitapları dizisi 170
- Sobatta Atlas of Human Anatomy (1989). Cilt 1-2 printed Germany by R. Ol denberg Münih
- Şenocak F. (1990). *Fonasyonun morfolojik ve fizyolojik özellikleri*, Otolarenolojide ve sanat dallarında disfoniller internasyonal sempozyumu, 8-11 Ekim İstanbul
- Taşel S. (1987). *Konuşma eğitimi*, Dost kitapevi Yayınları, Ankara.
- Vennard V. (1992). “Şarkı söyleme mekanizması ve tekniği, Folklorla doğru dans müzik kültür” *Çeviri araştırma dergisi*, Boğaziçi Üniversitesi Folklor kulübü yayınları sayı 61
- Yaşar F. (1989) “Ses Nasıl Şarkı Oluyor” *Cumhuriyet Gazetesi bilim teknik*, 102
- Yiğit N. (1993). *Üniversitelerin müzik eğitimi Bölümlerinde Ses eğitimi.*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Yüce V. (1992). *Orta öğretim Kurumlarında Müzik derslerinde mutasyon dönemindeki öğrencilerin ses sorunları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Fen Bilimleri enstitüsü, Malatya